

DR. SREĆKO MARAČ (1921.–1985.): LIJEČNIK - PSIHIJATAR/PSIHOTERAPEUT I PJESNIK

DR SREĆKO MARAČ (1921-1985): A PHYSICIAN,
SYCHIATRIST/PSYCHOTHERAPIST, AND A POET

Ljubomir Radovančević*, Eduard Pavlović**

SUMMARY

Srećko Marač was born in Sušak in 1921 and died in Zagreb in 1990. Having completed the Sušak grammar school, he moved to Padua and later to Zagreb to study medicine. During WW2 he dropped the studies and joined the antifascist resistance known as the People's Liberation War. After the war, he completed medical studies in Zagreb. He worked as army physician in Bjelovar and in the Military Hospital in Zagreb. He specialised in psychiatry and practiced psychotherapy in the former Zagreb Mental Health Centre.

In 1973, he published his first selection of poems wrought over a long time, with a simple title Pjesme (Poems). The aim of this article was to take a better look at this 1973 collection, see its structure and composition, its content, moods, and ways it communicates to the reader. The collection consists of five parts: Ad tyrannos, Iz partizana (from Resistance), Lutanja/traženja/snovi... (Roamings, Quests, Dreams...), Satire i kušanja humora (Satire and Attempts at Humour), and More/brda i domovina (Sea, Hills, and Homeland).

Instead of a conclusion, this article proposes to save this wonderful and compassionate poet-physician from oblivion.

Key words: *Srećko Marač, psychiatry, poetry*

* Neuropsihijatrijska poliklinika A. B. R., Zagreb.

** Klinika za psihijatriju KBC Rijeka

Adresa za dopisivanje: Prof. dr. sc. Eduard Pavlović. Klinika za psihijatriju KBC Rijeka. Cambierieva 17/7. 51000 Rijeka. E-mail: edopav@excite.com

KRATKI PRIKAZ ŽIVOTA I RADA

Dr. Srećko Marač
(1921.–1990),
psihijatar, psihoterapeut, pjesnik
(iz obiteljskog fotoalbuma
gospođe Halide Marač, udovice
dr. Srećka Marača iz Zagreba)

Srećko Marač rođen je 1921. u Sušaku. Nakon završetka sušačke gimnazije studira medicinu u Zagrebu i Padovi. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata preki-da studij i odlazi u NOR [1].

Nakon rata završava studij; promoviran je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu u akademskoj godini 1949./50. – u generaciji s nekoliko budućih sveučilišnih profesora kao što su Mladen Cezner (profesor infektologije u Rijeci), Predrag Drobnjak (profesor ginekologije u Zagrebu), Franjo Hajnšek (profesor neurologije u Zagrebu), Ljubomir Ribarić (profesor anesteziologije i reanimacije u Rijeci), Vladimir Rogina (zagrebački neuropsihijatar/ravnatelj Kliničke psihijatrijske bolnice Vrapče), Boris Zimmermann (profesor kirurgije i traumatologije u Zagrebu) [2,3-5].

Kao vojni liječnik najprije je radio u Bjelovaru i u Vojnoj bolnici u Zagrebu. Zatim je specijalizirao psihijatriju i radio kao psihoterapeut u nekadašnjem Centru za mentalno zdravlje u Zagrebu (danas Klinika za psihološku medicinu KBC Zagreb/Rebro) [1], ali i dalje u stalnom kontaktu s tadašnjom vojnom bolnicom u Zagrebu. Znano je da je parcijalno bio prošao i didaktičku analizu (poput mnogih hrvatskih psihijatara starije generacije: Duška Blažević, Maja Beck-Dvoržak, Eugenija. Cividini Stranić i drugi) kod prof. dr. Stjepana Betleheima – izravnog Freudova učenika [6].

Zbog težih bubrežnih poteškoća odlazi nešto ranije u mirovinu. Rado je boravio u njemu i suprugi mu Halidi, diplomiranoj kemičarki, omiljenom Oštru. Umro je u Zagrebu 1990. [7].

Pokopan je u obiteljskoj grobnici na Trsatu [8].

Usporedno s medicinom bavio se i književnim radom te je 1973. objavio prvu i jedinu zbirku pjesama – vlastiti izbor iz dugogodišnjeg rada – pod naslovom *Pjesme*, koju je uredio Darko Moro, a ilustrirao dr. Zlatko Bastašić, psihijatar, psihoterapeut i lutkar [1].

Cilj je ovoga rada napisati cjelovitiji osvrt upravo na tu Maračevu zbirku pjesama te analizirati strukturu same zbirke i njezina uobličjenja u određene dijelove prema sadržaju, ugođaju i komunikativnosti.

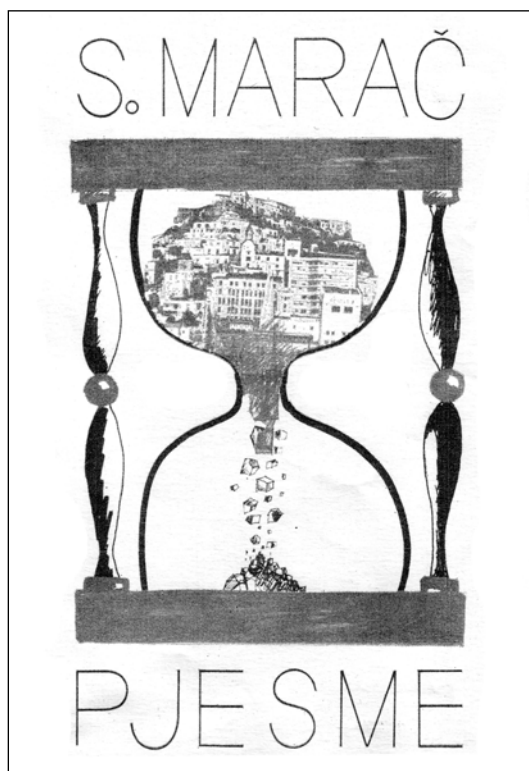
PRIKAZ KNJIGE

Kompozicijski, zbirka je strukturirana u pet dijelova. Naslovi pojedinih dijelova su deskriptivni, gotovo pa uradci za sebe: *Ad tyrannos*, *Iz partizana*, *Lutanja/trazenja/snovi...*, *Satire i kušanja humora*, *More/brda i domovina*.

U prvom dijelu koji sačinjava samo jedna pjesma pod naslovom *Cyrano de Bergerac*, Marač razotkriva ljudski egoizam koji teži lišiti druge njihove legitimne sreće.

Drugi dio donosi pjesnička promišljanja o vremensko-prostornim hrvatsko-partizanskim ishodištima, pri čemu, dakako, šire riječko područje i općenito Primorje zauzimaju najistaknutije mjesto. Marač se ne trudi da se hrvatskim partizanima – napose onima iz jadranske Hrvatske – prizna da su ustali protiv tuđina da bi svojom krvlju, a ako ustreba i svojim životima, obranili svoja tisućljetna ognjišta (*Duh hrvatski partizanski* i *Prezide nad Bakrom*). On smatra da je to bio njihov, pa i njegov, princip i moral naslonjen i na podnošenje žrtvi najbližih (*Jedna majka*).

U trećem dijelu pjesme su ispunjene lutanjima, traženjima i snovima. Kao veliki humanist, Srećko Marač je iznad svega svjestan čitavog niza ljudskih slabosti, ali i mogućnosti

Naslovnica jedine knjige Srećka Marča *Pjesme*, izdane u vlastitoj nakladi 1973.

(*Sunce i jesensko jutro, Nasljednici, Poema o laži, San, Si le dieu n'existerait pas il feudrait l'inventer, Strašan ja sam, Ah kad znam što vama prijatelji vrijede i kako napućen pogled vaš ih prati...*, *Tišina Pokljuke, Neizvjesnost i Danas*). Tom bi se dijelu mogli pridružiti i Maračevi poetski iskazi borbe protiv političke naivnosti – isprazne borbe (*Lasciate ogni speranza voi che entrate*) i politikantstva – borba protiv praznih frazetina (*Konferencija*).

Marač je i tankočutni psihijatar/psihoterapeut i veliki borac za bolesnička prava, poglavito psihijatrijskih bolesnika. Stoga četvrti dio, napućen stanovitom satirom i humorom, upozorava i na stigmatizaciju psihijatrijskih bolesnika te na stigmatizaciju psihijatrije kao struke – gdje se ironičan odmak naslućuje i kao imperativ (*Otpor u psihoterapiji, Dolap podrumske psihijatrije u atomsko doba i Na Rebru 1970. te Asocijacije na Ljermontovljeva demona*).

U petom dijelu zbirke pulsira Maračevo aktualno mediteransko biće (*More i Oštro u tami*, u kojima mjesto nalaze i kamen i borovi, stijene i čempresi), ali i Maračeva povijesna starohrvatska mediteranska pripadnost (*Ošto i S jednog puta*, u kojima mjesto nalaze i Frankopan – pisac soneta i Zvonimirova lađa i Neda i Vekenega; uz spominjanje i nešto ranijega Teutina vremena), što djelomice tendira i k srednjoeuropskim ugođajnim sferama (*Sarajevska elegija*).

Valja još pripomenuti da u ovoj nevelikoj zbirci originalnošću plijeni i Maračeva erudicija (očito je dobro poznao Dantea, Voltairea, Juvenala, Rostanda, Alfreda de Vignya, Byrona, Chevalliera, Maupassanta, Ljermontova, Shelleya i Kiplinga te slikare Rembranta i Utrilla, kao i Einsteina i Papena, pa i sportaša Gerbaulta), ali i Maračov multiligvizam (očito dobro znanje latinskog pa onda francuskog, da se ne govori o talijanskom – u Padovi je i studirao – što još jedanput potvrđuje da je i jezik vrijeme i da je vrijeme jezik).

RASPRAVA I PITANJA

Za raspraviti je koliko su na ovog iznimnoga, samozatajnog pjesnika više ili manje utjecali i Shakespeare (u jednoj pjesmi koristi citat iz *Rikarda III.*, a znano mu je da je za našu prilike “vječniji” Polonije nego Hamlet), Kranjčević (u pjesmi *Poema o laži* spomenuo je i Adama posljednjeg), Krleža (kojega u jednoj pjesmi spominje imenom) te Nazor, Cesarić i Golob [1].

Raspraviti je i kako to da nas je već prije 35 godina Srećko Marač upozoravao i na konzumerizam (*Oštro u tami*), prokletstvo rokova i ograničenja (*Prisila rime, Jer riječju savjest kukavci se plaše stvorena ona za junake nije i Snovi*), na moguću ekološku katastrofu (*More, Ugođaj i Pijana krčma al' bez vina*), ali (osim prednosti) i na opasnosti tehnike (*BMW rapsodija*), a ne držati ga i danas iznimno suvremenim/aktualnim [1].

Isto tako, raspraviti je zašto baš korice ove njegove zbirke iscrtavaju vizuru Sušaka koji se “mrvi” prolazeći kroz usko grlo pješčanog sata, a ne pomisliti koliko je Srećku Maraču kao autohtonom Sušačaninu (nap. a.: uvidom u Leksik prezimena nekadašnje SR Hrvatske iz 1976., vidi se da je Marači jedino u većem broju obitavaju u Rijeci), bilo stalo do njegova nekadašnjeg ili u njegovu vremenu njemu bliskog Sušaka [1,9].

Pitati se kako to da je Srećko Marač upravo u svojoj 33. godini izdvojio 33 pjesme za svoju prvu zbirku, dok je u svim pjesmama samo jedanput spomenuo Boga (nap. a.: svetište Gospe Trsatske se već 700 godina nahodi na Trsatu – dijelu Sušaka).

Rasprava o Maračevu stvaralaštvu mogla bi biti poticajna i za sve one koji su zagovornici teorije da talent ima svoje psihološke uvjete i posebne zakone razvitka oslobođene Freudovih objašnjenja o preobrazbi libida pomoću procesa sublimacije pri umjetničkom stvaranju [10]; inače se zna je da je Srećko Marač bio donekle i psihoanalitički educiran.

I, na koncu, upitati nam se kako to da ovaj genuini pjesnik s izrazitim osjećajem za ritam i muzikalnost nije uvršten bar u knjigu *Liječnici pisci u hrvatskoj književnosti od Dimitrija Demetra do danas* [11].

UMJESTO ZAKLJUČKA

Umjesto zaključka valjalo bi nam se potruditi da ovaj liječnik-pjesnik, poeta neprijeporne književne ljepote i osoba puna ljudske dobrote ne bude zaboravljen, kad već prije nismo poradili da postane kulturni pjesnik nama liječnicima – poglavito nama psihijatrima.

LITERATURA

1. Marač S. Pjesme. Zagreb: Izdanje autora, 1973.
2. Čečuk Lj, Beliciza B, Škrbić M. ur. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Stvarnost, str. 596.
3. Ko je ko u Jugoslaviji: lekari. Beograd: Hromometar, 1970.

4. Šimunić S. ur. Tko je tko u hrvatskoj medicini/Who is who in Croatian medicine. Zagreb: Golden marketing, 1994.
5. Vujić A, ur. Hrvatski leksikon. Zagreb: Naklada Leksikon d.o.o., 1997.
6. Radovančević Lj. Vlastiti podaci, 2009.
7. Cividini-Stranić E. Usmeno priopćenje Eduardu Pavloviću, 2009.
8. Marač H, Usmeno priopćenje Eduardu Pavloviću, 2009.
9. Putanec V, Šimunović P, ur. Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske. Zagreb: Institut za jezik - NZ Matice hrvatske, 1976.
10. Supek R. Psihologija građanske lirike. Zagreb: Matica hrvatska, 1950: 212-3.
11. Batinić A, ur. Liječnici pisci u hrvatskoj književnosti od Dimitrije Demetra do danas. Zagreb: HAZU, 2008.

SAŽETAK

Srećko Marač (Sušak, 1921. – Zagreb, 1990.). Nakon završetka sušačke gimnazije studira medicinu u Zagrebu i Padovi. Tijekom Drugoga svjetskog rata prekida studij i odlazi u NOR. Nakon rata završava studij u Zagrebu. Kao vojni liječnik radi u Bjelovaru i u Vojnoj bolnici u Zagrebu. Specijalizira psihijatriju i radi kao psihoterapeut u nekadašnjem Centru za mentalno zdravlje u Zagrebu.

Godine 1973. objavljuje u vlastitom izdanju prvu zbirku pjesama – vlastiti izbor iz dugogodišnjeg rada – pod naslovom "Pjesme".

Cilj je ovoga rada napisati cjelovitiji osvrt na tu zbirku pjesama izdanu 1973. po vlastitom izboru i nakladi. Gledalo se analizirati strukturu/kompoziciju zbirke, sadržaje, ugođaj i komunikativnost pojedinih njezinih dijelova. Kompozicijski je zbirka strukturirana u pet dijelova: Ad tyrannos, Iz partizana, Lutanja/trazjenja/snovi..., Satire i kušanja humora, More/brda i domovina.

Umjesto zaključka valjalo bi se potruditi da ovaj liječnik-pjesnik, poeta neprijeporne književne ljepote i osoba puna ljudske dobrote, ne bude zaboravljen.

Ključne riječi: Srećko Marač, psihijatrija, pjesništvo